

نقش نظارتی راهبران آموزشی و انتظارات در مدارس

نویسندگان:

سید بختیار باویر

رضا خوب‌آیند

مرنا دوستی

www.katibenovin.ir

سرشناسه	:	باویر، سیدبختیار، ۱۳۵۲
عنوان و نام پدیدآور	:	نقش نظارتی راهبران آموزشی و انتظارات در مدارس / نویسندگان سید بختیار باویر، رضا خواب‌آیند، ثریا دوستی.
مشخصات نشر	:	شیراز: کتیبه نوین، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۹۰ص
شابک	:	978-600-8813-43-9
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۸۸
موضوع	:	مشاوره آموزشی
موضوع	:	Educational counseling
موضوع	:	مدرسه‌ها -- مدیریت و سازماندهی
موضوع	:	School management and organization
شناسه افزوده	:	خوب‌آیند، رضا، ۱۳۶۳
شناسه افزوده	:	دوستی، ثریا، ۱۳۶۰
رده بندی کنگره	:	۷۱۹۴: ۷۱۰۲۷/۵ LB
رده بندی دیویی	:	۱/۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۰۵۶۱۹۸

عنوان کتاب:	نقش نظارتی راهبران آموزشی و انتظارات در مدارس
نویسندگان:	سید بختیار باویر، رضا خواب‌آیند، ثریا دوستی
ناشر:	کتیبه نوین
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۶
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۸۸۱۳-۴۳-۹
شمارگان:	۱۰۰۰ جلد
سر ویراستار و صفحه آرا:	علی داودی
چاپ و صحافی:	گاندی
قیمت:	۱۰۰۰۰ تومان

(کلیه حقوق برای انتشارات کتیبه نوین محفوظ است)

پیشگفتار

جهان در هزاره سوم میلادی شاهد تحولات و تغییرات شگرفی است که بسیاری از معادلات همیشگی را که دارای پاسخ محکم بوده است را زیر سؤال برده و نگاهی دوباره به آن‌ها را ضروری ساخته است. مفاهیم جهانی شدن و آثار آن انتظاراتی جدید در عرصه تعلیم و تربیت به وجود آورده است. امروزه به جهت اینکه در مرحله‌ای از رشد و تکامل جوامع انسانی قرار گرفته‌ایم که میراث انسانی به عنوان سرمایه‌ای گران‌بها، اساسی‌ترین نقش را در توسعه جوامع ایفا می‌کنند؛ و از آنجایی که سرمایه انسانی عبارت است از «موجودی توان و ظرفیت انسان در رابطه با تولید کالا و خدمات از عرق دانش، لذا ویژگی مهم آن درونی بودن و نهفتگی در افراد است» (عباس زادگان، ۱۳۷۹: ۱۹)، این امر باعث گرایش شدید جوامع به آموزش و پرورش شده است. آموزش و پرورش هم به عنوان سازمانی که هدف و رسالت اصلی آن شکوفایی استعدادهای مهم‌ترین سرمایه‌های کشور، یعنی جوانان و جوانان و آماده‌سازی آن‌ها برای ایفای نقشی مثبت و سازنده در صحنه زندگی فردی و اجتماعی حال و آینده است. در چنین سیستم گسترده و فراگیری با رسالت عظیمی که بر عهده دارد، نظارت راهنمایی آموزشی ضرورت و اهمیت حیاتی دارد، تا اطمینان حاصل شود که منافع انسانی و مادی آن به اثربخش‌ترین و کارآمدترین وجه در بهبود و توسعه یادگیری دانش، آموزش صرف می‌شود. (پرداختچی، ۱۳۷۸: ۵۶). همان‌گونه که در شیوه‌نامه بکارگیری راهبران آموزشی تأیید شده است توجه به بعد کیفی فعالیت‌های آموزشی و ارتقاء سطح تعلیم و تربیت یکی از اهداف بنیادین نظام آموزش کشور هست. از آنجا که دوره ابتدایی پایه و اساس نظام آموزشی محسوب می‌گردد، لذا در تعیین برنامه‌های آموزشی باید به این دوره توجه بیشتری مبذول گردد. نظارت راهنمایی آموزشی از وظایف مهمی است که برای اداره نظام آموزشی خوب، ضرورت دارد و هدف اصلی

آن اصلاح و بهبود آموزش است. وجود برنامه‌های نظارت راهنمایی آموزشی و کیفیت تداوم آن در تحقق هدف‌های آموزشی نقش تعیین‌کننده دارد. امروزه نظارت آموزشی به‌منظور اصلاح وضع آموزش تحت عنوان رهبران آموزشی با معلمان و به کمک آنان کار و فعالیت می‌کنند و از طریق همکاری حرفه‌ای سعی در ارتقای کیفیت عملکرد معلمان و رفع مشکلات آنان دارند.

شناخت نقش راهبران آموزشی، انتظارات اولیاء مدرسه از آن‌ها و سایر مسائل اطراف آن خالی از لطف نخواهد بود لذا این کتاب سعی دارد در یک جمع‌بندی به‌طور خلاصه و جامع پیرامون این مقوله مباحثی مطرح نماید. بدیهی است آنچه مهم است منافع کلان آموزش و پرورش و یادگیری دانش‌آموزان است. راهبران آموزشی باید در خدمت سیستم آموزشی کشور باشند تا شاهد شکوفایی بیشتر دانش‌آموزان به‌ویژه دانش‌آموزان روستایی در عرصه تعلیم و تربیت باشیم. در اینجا نیز یادآوری می‌شود! توجه به اینکه راهبر آموزشی واژه جدید در آموزش و پرورش هست لذا در منابع گذشته از عبارات راهنمای تعلیماتی و معلم راهنما و... نیز استفاده شده که مؤلفین نیز بعضاً از این عبارات در منی کتاب استفاده نموده‌اند.

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۲	مفاهیم نظارت و راهنمایی آموزشی
۱۲	مفاهیم و تعاریف اساسی نظارت و راهنمایی آموزشی
۱۳	تعاریف نظارت
۱۴	تعاریف راهنمایی
۱۴	تشابه و تمایز کنترل و نظارت
۱۵	مفهوم نظارت و راهنمایی آموزشی
۱۸	وضعیت مختلف نظارت
۲۳	سیر تاریخی نظارت و راهنمایی آموزشی
۲۵	تاریخچه نظارت و راهنمایی آموزشی در ایران
۲۸	ضرورت و اهمیت نظارت و راهنمایی آموزشی
۳۴	اهداف و اصول نظارت راهبران آموزشی
۳۴	اهداف نظارت و راهنمایی آموزشی
۳۸	اصول و روش‌های نظارت آموزشی
۳۸	اصول
۵۲	نظریه نقش و نظارت و راهنمایی آموزشی
۵۷	ویژگی نقش‌ها
۶۰	دوگانگی نقش و فرایند نظارت در راهنمایی تعلیماتی
۶۱	انتظارات گروه‌ها از نقش نظارت و راهنمایی تعلیماتی
۶۸	انتظارات متفاوت درون گروه‌ها
۶۹	انتظارات آموزگاران از نقش راهبران آموزشی
۷۲	جایگاه نظارت و راهنمایی تعلیماتی در فعالیت‌های مدرسه
۷۴	منابع اختیار راهبران آموزشی

۷۶	ویژگی‌ها و توانایی‌های راهبران آموزشی
۷۶	توانایی‌ها به نقل از وایلز و باندی
۷۷	ویژگی‌های نظارت و راهنمایی تعلیماتی نوین
۷۹	فرآیند انتخاب و انتصاب راهبران آموزشی و تربیتی
۸۴	شرح وظایف جدید راهبران آموزشی
۸۵	مشکلات راهبران آموزشی
۸۶	نتیجه‌گیری
۸۷	منابع و مآخذ

www.ketab.ir

مقدمه

اجرای هر برنامه مستلزم طرح، برنامه خوب، بودجه کافی، وسایل مورد نیاز، مجری دلسوز و علاقه‌مند و در نهایت راهنمایی و نظارت است. هر برنامه هر قدر که عوامل طرح، بودجه و مجری درست بکار برد شود فقط وقتی می‌توان به صحت اجرا و مفید بودن برنامه اطمینان داشت که همه جنبه‌های آن به‌صورت در دسترس و ارزشیابی و نظارت قرار گیرد. زمانی به اهمیت این نظارت بیشتر پی خواهیم برد که طرف مورد نظر جوامع انسانی باشد. جامعه‌ای که نقش کلیدی آن در رشد و توسعه اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، جامعه قابل تردید انکار نیست و آن سازمانی غیر از آموزش و پرورش نمی‌باشد. اگر عوامل مؤثر در پرفکت کشورهای توسعه‌یافته را مورد بررسی قرار دهیم به‌خوبی نمایان می‌گردد، که این قبیل کسب با آموزش و پرورش توانمند، کارآمد و اثربخش داشته‌اند. در این کشورها نظارت راهنمایی آموزشی را به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های تعیین‌کننده اثربخشی در اولویت برنامه‌های توسعه خویش قرار داده‌اند. روشن است که آموزش و پرورش برای اینکه به اهداف خود برسد و به ارتقاء و بهره‌وری دست یابد باید کلیه کارکنان موجود در آن، یعنی مدیران و معلمان از شایستگی‌ها، دانش و آگاهی لازم برخوردار باشند. در همین راستا ژان پیازه می‌نویسد: «زیباترین طرح اصلاح و بازسازی آموزش و پرورش در صورتی که معلم به تعداد کافی و باکیفیت مطلوب در اختیار نداشته باشد، با شکست روبرو خواهد شد». (کریمی، ۱۳۷۷: ۵). از طرف دیگر نظام آموزشی با پیچیدگی خاص، خود نیازمند به برنامه‌ریزی آموزشی است، برای اینکه این برنامه‌های طراحی شده به اهدافش نائل شود.

ضروری است که در مرحله اجرا از مکانیسم نظارت راهنمایی آموزشی به نحو مطلوب استفاده گردد، تا ضعف آن برطرف و نکات مثبت آن تقویت گردد؛ بنابراین برنامه نظارت راهنمایی آموزشی همواره در اجرای مؤثر و موفق برنامه‌های آموزشی نقش اساسی داشته و دارد.

بر این اساس به منظور رفع مشکلات موجود و اصلاح و بهبود وضع آموزشی، به‌ویژه در مدارس ابتدایی روستایی، راهبران آموزشی به عنوان مجریان نظارت راهنمایی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار هستند. در شرایط فعلی نظام آموزشی جامعه ما، کوتاه‌ترین، مطمئن‌ترین، کارآمدترین راه رشد و نگهداری هوشمندی ابتدایی باکیفیت مطلوب، (خصوصاً مدارس ابتدایی روستایی) وجود و حضور راهبران آموزشی به معنی واقعی کلمه و در سایه تعامل با سایر همکاران هست.

مفاهیم نظارت و راهنمایی آموزشی

مفاهیم و تعاریف اساسی نظارت و راهنمایی آموزشی

نظارت راهنمایی تعلیماتی از دو جزء اساسی نظارت و راهنمایی تشکیل شده است. اگرچه، این دو جزء لازم و ملزوم یکدیگرند هر کدام بدون دیگری معنا و مفهومی ندارد، اما هر کدام از این دو دارای معانی و کاربرد خاصی است. واژه نظارت، به کار آگاهی از چگونگی، برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، میزان آمادگی‌ها، نحوه مدیریت و رهبری مدارس، سازمان‌دهی فعالیت‌های مختلف کلاسی، روش‌های تدریس و تجربه‌های متنوع یادگیری کلاسی، روابط کارکنان مدرسه با یکدیگر، تعامل کلاسی، موفقیت دانش‌آموزان و کیفیت یادگیری آن‌ها به هر اقدامی که در فرایند یاددهی و یادگیری مؤثر است. واژه راهنمایی، جریانی است که در آن به فرد کمک می‌شود تا با توانایی‌ها، رغبت‌ها و محدودیت‌های خود آگاه و رزندگی، بهتر و مؤثرتر گام بردارد. به بیان دیگر، راهنمایی یعنی کمک به فرد برای درک بهتر و به کار بردن آگاهانه فرصت‌هایی که در اختیار دارد یا می‌تواند داشته باشد. حال قبل از پرداختن به مفهوم نظارت و راهنمایی آموزشی، ابتدا بهتر است به برخی از تعاریف ارائه شده درباره نظارت اشاره گردد، سپس مفهوم کنترل که عمدتاً به طور مترادف با نظارت به کار می‌رود مورد مقایسه و بررسی قرار گیرد.